

Učni načrt

Predmet

PEVSKI ZBOR

1. Opredelitev predmeta
2. Splošni cilji predmeta
3. Operativni cilji predmeta – dejavnosti
4. Operativni cilji predmeta – vsebine
5. Standardi znanja
6. Didaktična priporočila
7. Izvedbeni standardi in normativi

1. OPREDELITEV PREDMETA

Za Slovence je od nekdaj znano in značilno, da je skupno oz. zborovsko petje v vseh pojavnih oblikah v ožjem smislu, poleg jezika, ena osrednjih in temeljnih prvin narodnostne identifikacije. Na podlagi sodobnih psiho-nevroloških ugotovitev o vlogi sluha in ušesa v oseb(nost)nem razvoju in v ustvarjalnih procesih mišljenja danes lažje razumemo velik delež visokega intelektualnega naboja, ki so ga Slovenci v preteklosti prispevali v zakladnico srednjeevropske kulture. Zaradi tega je negovanje glasbe splošno in specifično, posebej petja in zborovskega petja, na vseh ravneh programov glasbenega šolstva, tudi v učnih programih glasbenih šol, smiselno, utemeljeno in potrebno.

Znano je, da razvoj in dvig čustvene inteligence spodbujajo poezija in literatura nasploh, likovno izražanje, zlasti in najmočneje pa glasba. Znotraj glasbe je predvsem človekov glas, oz. osebni odnos do lastnega glasu, sposobnost slišanja svojega glasu, osnova, na kateri temelji katerokoli ustvarjalno in poustvarjalno izražanje. Zadrega v individualnem pevske in skupinskem slišanju ter izražanju se, razen izjemnih primerov ozko omejene genialnosti, posledično kažejo na drugih glasbenih pa tudi na prenekaterih neglasbenih področjih.

Sodobni način življenja in sredstva sodobnih komunikacij danes, predvsem mladim v času njihovega razvoja, ne omogočajo več osebne in skupne izkušnje uporabe svojega najintimnejšega glasbila – svojega lastnega glasu, niti učenja “materne glasbenega jezika” in bogatenja njegovega specifičnega “besednega” zaklada, posredno pa niti identifikacije in družbene samopotrditve ob petju. To je tudi eden od vzrokov za identifikacijski primanjkljaj in nekritično utapljanje zlasti mladim v družbeno škodljivih globalizacijskih tokovih in deviantnih pojavih. Kot se slovnice materinščine učimo šele, ko lasten jezik že dobro in pravilno govorimo, tako potrebuje “glasbeni jezik”, zlasti danes načrtno negovan, prostor za učenje, prostor za “govor” in bogatenje “glasbenega besednega zaklada”. Učenje intervalov in solfeggia, kasneje pa harmonije in kontrapunkta je brez predhodnega osebnega izkustvenega pevskega temelja kakor učenje slovnice tujega jezika, ki ga ne poznamo.

Znano je tudi, da je jezik, ta, v svoji osebni zgodovini in v zgodovini človeštva, temeljni element počlovečenja in umeščanja v kulturo vsakega človeka, intimno vezan na uho, na poslušanje in slišanje. Zaradi sluha in ušesa je možno učenje jezika, materne in tujih, in tudi vseh ostalih védenj, ki v času odraščanja, v zreli dobi in vse do starosti, sestavljajo kulturo okolja in/ali naroda. Danes vemo, da je urejeno čustvovanje prvi pogoj razumskih oblik dožemanja, razmišljanja in mišljenja in ne obratno. Vemo, da je tisto, kar označuje pojem čustvene inteligence, podlaga razumskim potem mišljenja v vseh življenjskih obdobjih in vseh dejavnostih uma, tudi v tistih, kjer se zdi, da so čustva odsotna (sklepanje, iskanja poti do rešitev, uvid v abstraktne, npr. matematične probleme ipd.). Večja ali manjša, bolj ali manj razvita zmogljivost sluha in “ušesa” za poslušanje in slišanje sámo temelji na kakovostnejši urejenosti poti čustvovanja znotraj izjemno zapletenih poti mišljenja.

Interdisciplinarne povezave zborovskega petja oz. delovanja pevskega zbora z drugimi področji dela, splošno in v glasbeni šoli, omogočajo širšo razgledanost v različnih umetniških in tudi znanstvenih področjih. Kot izjemno dragocena lastnost človeškega uma je glasbena inteligenca tako pomembna ne le za glasbeni, marveč tudi za čustveno-umski razvoj. V povezavi z drugimi inteligencami omogoča prožnejšo in spretnjšo komunikacijo na vseh področjih človekovega delovanja.

Pri zborovskem petju se zato razvijajo posameznikove sposobnosti, spretnosti in znanja, ki olajšujejo in usmerjajo sprejemanje, doživljanje, umevanje in izražanje lastne osebnosti. Zlasti širok in blagodejen učinek ima v delovanju pevskega zbora redno in zavestno negovanje značilno slovenskega večglasnega pevskega izročila, ki ga učenci negujejo z improvizacijo, na način, ki je last izvirnega slovenskega ljudskega izročila, tj. z “ušesom” oz. lastnim posluhom, brez spremljave in notnega zapisa. Prav ta oblika zborovskega petja spodbuja poleg mnogih specifično glasbenih tudi močne narodnoidentifikacijske učinke.

Zborovsko petje v glasbeni šoli (kakor tudi izven nje) je torej dragocena vzgojna ter ustvarjalno-poustvarjalna umetniška glasbena dejavnost, ki v šoli in zunaj nje razvija, spodbuja in neguje temeljne tako glasbene kot zunajglasbene osebne in družbene vrednote učencev.

2. SPLOŠNI CILJI PREDMETA

- Razvijanje sluha in glasbenega posluha, poslušanja in slišanja kot temeljnih prevodnikov učenja jezika in drugih védenj, ki tvorijo kulturo,
- razvijanje sposobnosti sluha in slišanja, ki znotraj učenčevega mišljenja dvigujejo raven, kakovost in urejenost čustvovanja,
- vzbujanje pozitivnih čustev, interesa in aktivnega odnosa do petja,
- razvijanje sposobnosti za večglasno muziciranje in usposabljanje za skupinsko umetniško poustvarjanje,
- intenzivno razvijanje glasovnih in glasbenih sposobnosti,
- spoznavanje glasbenoteoretičnih zakonitosti in pridobivanje glasbenega besednjaka, pojmov in pravil,
- oblikovanje odnosa do izvirne slovenske ljudske pesmi oz. izvirnega ljudskega večglasja in “umetne” zborovske glasbe ter glasbenih izročil drugih narodov in kultur,
- spodbujanje in ohranjanje slovenskega ljudskega pevskega izročila in s tem narodne identitete,
- razvijanje občutljivosti, kritičnosti in strpnosti do različnih pevskih kultur,
- oblikovanje pozitivnega odnosa do aktivnega skupinskega muziciranja, poslušanja in doživljanja glasbe,
- poznavanje zborovske literature, ustvarjalcev in poustvarjalcev,
- razvijanje kritične presoje in vrednotenja petja,
- vzgajanje za zdravo zvočno okolje,
- povezovanje petja z drugimi glasbenimi, splošno umetniškimi in tudi zunajglasbenimi področji,
- krepitev osebne identitete, pozitivne družbene identifikacije in samopodrditve ob petju,
- opora preventivi pred raznovrstnimi škodljivimi oblikami mladostne deviantnosti.

3. OPERATIVNI CILJI PREDMETA – DEJAVNOSTI

UČENCI RAZVIJAJO:

- glasbene sposobnosti (ritmični posluš, melodični posluš, harmonski posluš, glasbeni spomin, sposobnost estetskega vrednotenja);
- glasovne sposobnosti in vokalno tehniko (pridobivanje pravilne telesne drže in dihanja, pridobivanje občutka za resonanco, oblikovanje in izenačevanje vokalov, izboljševanje izkoriščanja pevskih organov, reguliranje artikulacije, razvijanje glavnega registra);
- občutek za interpretacijo (tempo, dinamika, agogika, fraziranje, potek melodije, periodičnost in napetost);
- glasbeni „besedni zaklad“ in „jezik“, kot osnovo in oporo za kakovostnejše doumevanje glasbene gramatike (solfeggio, kontrapunkt, harmonija, oblikoslovje);
- zmožnost improviziranja z lastnim glasom, predvsem ob pesmih iz zakladnice slovenske ljudske glasbe.

4. OPERATIVNI CILJI PREDMETA – VSEBINE

- Enoglasne izvirne, neprirejene oz. neobdelane slovenske ljudske pesmi brez spremljave;
- avtorske skladbe z inštrumentalno spremljavo;*
- enoglasne priredbe slovenskih skladb popularne glasbe z inštrumentalno spremljavo;*
- enoglasne tuje ljudske pesmi in avtorske skladbe tujih skladateljev z inštrumentalno spremljavo;*
- enoglasne priredbe tujih skladb popularne glasbe z inštrumentalno spremljavo;*
- zahtevnejše enoglasne slovenske ljudske pesmi in zahtevnejše enoglasne slovenske avtorske skladbe a cappella ali z inštrumentalno spremljavo;*
- dvoglasne izvirne slovenske ljudske pesmi ali priredbe ljudskih pesmi in dvoglasne slovenske avtorske skladbe a cappella ali z inštrumentalno spremljavo;*
- dvoglasne tuje prirejene ljudske pesmi in avtorske skladbe a cappella ali z inštrumentalno spremljavo;*
- tri- in večglasne izvirne slovenske ljudske in prirejene ljudske pesmi ter avtorske skladbe a cappella ali z inštrumentalno spremljavo;*
- tri- in večglasne tuje ljudske pesmi in avtorske skladbe a cappella ali z inštrumentalno spremljavo;*
- skladbe v sodobnejših kompozicijskih tehnikah, tudi v sodobnejšem notnem zapisu, a cappella in s spremljavo;
- kanoni, od najpreprostejših do mnogoglasnih in zapletenejših.

Vodilo pri izboru repertoarja naj bodo predvsem pevskotehnična in starostna razvojna stopnja oz. izšolanost zbora/pevcev, kakovost in umetniška vrednost izbranih skladb ter primernost vsebine skladb oz. besedil starosti izvajalcev.

* Orffova glasbila, lastna glasbila, ljudska in druga glasbila, predvsem klavir.

5. STANDARDI ZNANJA

Temeljni standardi znanja se nanašajo na oblikovanje glasu in na informativna glasbena znanja na konkretni razvojni stopnji otrok. Znanje preverjamo pri pouku in na nastopih. Ocene oblikujemo v skladu s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah.

6. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

6.1 Izbira glasbenih vsebin

Izbira glasbenih vsebin mora ustrezati merilom umetniške vrednosti, raznolikosti in primernosti določeni starostni stopnji. Merila izbora glasbenih vsebin se nanašajo na sposobnosti pevcev in spored skladb.

Zborovodja sestavi spored, ki je odvisen od: dolžine in težavnostne stopnje posameznih skladb, od števila vaj in nastopov, koncertov, revij in tekmovanj, kjer zbor sodeluje, ter od vsebine nastopov in koncertov ter razpisnih pogojev revij in tekmovanj, kjer zbor sodeluje.

Pri izbiri sporeda zborovodja upošteva razvojno stopnjo pevcev, izšolanost zbora, izvedbene zmožnosti pevcev (obseg glasu in dosežena pevskotehnična izšolanost pevcev), primernost besedil starostni stopnji pevcev.

ENOGLASNI OTROŠKI ZBOR

Za enoglasni otroški zbor (od 6. do 9. oz. 10. leta) naj zborovodja izbira skladbe, ki so:

- zapisane v tonskem obsegu od c1 do f2,
- v obsegu kvinte s primernimi odstopanji,
- načelno enoglasno, pogojno dvo- ali večglasne,
- vsebujejo zgodbo,
- opevajo sedanjost,
- preproste ljudske pesmi v primernem obsegu,
- lažji kanoni.

DVO- IN TRIGLASNI OTROŠKI ZBOR

Za dvo- ali triglasni otroški zbor (od 10. do 15. leta) lahko zborovodja izbira skladbe, ki lahko v svoji zasnovi vsebujejo tudi modulacije. Vzporedno z razvojem harmonskega posluha se razvija sposobnost večglasnega petja.

Primerne pesmi so:

- večglasne skladbe, avtorske in ljudske, izvirne in priredbe,
- ljudske pesmi,
- kanoni.

6.2 Glasbene dejavnosti

6.2.1 Izvajanje

Petje v zboru je za mladega pevca v okviru razvoja izvajalskih sposobnosti prvinska glasbena dejavnost, ki zadovoljuje njegove potrebe po individualnem pevskem izražanju, po skupinskem vokalnem muziciranju ter po osebni in glasbeni samopotrditvi. Dejavno izvajanje zborovske glasbe, vodenje in delovanje pevskega zbora v glasbeni šoli vključuje delo po različnih preverjenih metodoloških pristopih in strokovnih metodah.

Izvajanje programa pevski zbor omogoča pevcem lastno doživljanje in globlje zavedanje glasbenega jezika in njegovih vsebin, ki jih med poustvarjanjem individualno izražajo. Poustvarjanje v zboru zahteva kakovostno pevsko vzgojo, ta pa omogoča doživljajsko in estetsko nadgradnjo in s tem preseganje stereotipne reprodukcije glasbe. Razvoj dela v zboru vodi pevce v ustvarjalno poustvarjalnost.

6.2.2 Ustvarjanje

Namen je, da mladim pevcem ohranjamo njihova spontana ustvarjalna hotenja, da jih spodbujamo in razvijamo, da jih usmerjamo v ustvarjalnost v glasbi. Z lastno glasbeno produkcijo, ki poteka v obliki izvajanja, odkrivajo pevci glasbeno izrazne in oblikovne zakonitosti, s poustvarjanjem pa glasbeno vsebino doživljajsko izražajo in estetsko oblikujejo.

Zborovodja naj nenehno in čim bolj tankočutno zaznava potek in rezultate pevskih in glasbenih izkušenj posameznega člana zbora oz. pevca. Povezave petja z drugimi dejavnostmi naj motivirajo pevca k pozornemu zaznavanju glasbenega dela ter h kreativnemu glasbenemu mišljenju in izražanju.

6.2.3 Poslušanje

Razvoj dejavnosti poslušanja pri pevskem zboru je še posebej pomemben, saj je poslušanje temelj zvočnega zaznavanja tonških odnosov, trdnosti zborovega zvoka in stabilne ter čiste linearne in vertikalne intonacije. Zveza med zvokom in notranjim slišanjem oz. predstavo zvoka omogoča petje, pevec v sebi sliši, kaj je bilo, kaj je in kaj bo, to zaporedje pa je osnova tonske stabilnosti.

7. IZVEDBENI STANDARDI IN NORMATIVI

7.1 Organizacija otroškega pevskega zbora

Glasbena šola lahko organizira:

- enoglasni otroški pevski zbor starosti pevcev od 6 do 10 let;
- dvo- ali triglasni otroški pevski zbor starosti pevcev od 10 do 15 let.

Starostni okvir je dan kot predlog in se prilagaja možnostim in okoliščinam dela zbora na posamezni šoli.

7.2 Znanja izvajalcev

Pevski zbor v glasbeni šoli lahko vodi akademski glasbenik z zborovodskimi kompetencami in potrebnimi pedagoško-andragoškimimi znanji oz. diplomant Akademije za glasbo: diplomant Oddelka za zborovsko dirigiranje, Oddelka za glasbeno pedagogiko, Oddelka za sakralno glasbo, tudi diplomant Oddelka za dirigiranje z dokazljivo solopjevsko izobrazbo (priloga k diplomu), diplomant Oddelka za kompozicijo z dokazljivim zborovodskim in pevskim znanjem (priloga k diplomu) in diplomant Oddelka za solopetje z dokazljivim zborovodskim znanjem (priloga k diplomu), diplomant Glasbenega oddelka Pedagoške fakultete Maribor.

7.3 Priporočeni viri in strokovna literatura

Priporočena strokovna literatura: A. Gröbming, Zborovodja, R. Gobec, Metodika zborovodstva; R. Gobec, Dirigiranje; D. Žvar, Kako naj pojejo otroci; Kovač Ehmman Haasemann, Handbuch der chorischen Stimmbildung; R. Gobec, Za popolnejše petje; B. Gratzki, Die reine Intonation im Chorgesang; A. Mohr, Handbuch der Kinderstimmbildung; J. Sundberg, Die Wissenschaft von der Singstimme; W. Ehmman, Die Chorführung, 1973; P. E. Ruppel, Chorleiterbuch; W. Klink, Der Chormeister; K. Thomas, Lehrbuch der Chorleitung I, II, III; E. Ericson, G. Öhlin, L. Spångberg, Choral Conducting; H. Scherchen, Lehrbuch des Dirigierens; G. Schmidt Gaden, Wege der Stimmbildung für Kinder und Erwachsene; M. Dietrich, Partiturlernen; G. Mantel, Interpretation, Vom Text zum Klang; M. Wolschke, Elementare Dirigierlehre; P-G. Alldahl, Choral Intonation.

Viri za glasbeno literaturo: katalogi domačih in tujih založb; revija Grlica; Naši zbori; Glasba v šoli in vrtcu; druge slovenske glasbene revije; notne mape Zveze kulturnih organizacij Slovenije; Astrum – Glasbena založba; notne mape založbe Astrum; izdaje Društva slovenskih skladateljev.